



Lessings Ringparabel

Nathan der Weise.

Ein
Dramatisches Gedicht,
in fünf Aufzügen.

Introite, nam et heic Dii sunt!

APVD GELLIVM.

Von
Gottbold Ephraim Lessing.

1779.

[...]

Nathan

Er leefde in het oosten eens een man
die uit dierbare hand een ring bezat
van onschatbare waarde. De steen was een
opaal die honderdkleurig fonkelde
en de geheime kracht had hém bij God
en mens geliefd te maken die de ring
in vol vertrouwen droeg. Geen wonder dat
de man die in het oosten leefde hem
nooit van zijn vinger haalde en beschikte
dat hij voor eeuwig voor zijn huis bewaard
moest blijven. En wel zo: hij liet de ring
na aan de zoon die hem het liefste was
en legde vast dat die de ring weer zou
vermaken aan de meest geliefde van
zijn zonen; en dat steeds de liefste, niet
door eerstgeboorterecht, maar door de ring,
het hoofd, de heer des huizes worden zou. –
Begrijp me, sultan.

Saladin

Ik begrijp je. Verder!

Nathan

Zo kwam dus deze ring van zoon op zoon
ten slotte bij een vader van drie zonen,
die alle drie hun vader evenveel
gehoorzaamden, van wie hij alle drie
wel evenveel moest houden. Hoogstens af
en toe leek hem de eerste of de tweede,
dan weer de derde – wanneer een van hen
met hem alleen was en de andere twee
niet deelden in zijn overvloed aan liefde, –
de ring meer waard te zijn; die hij dan ook
uit vrome zwakheid elk van hen beloofde.
Dat ging zolang het ging. – Maar ja, het uur
van sterven naderde; de goede vader
raakt in verlegenheid. Het doet hem pijn
twee zoons die op zijn woord vertrouwen zo
te krenken. – Wat te doen? – In het geheim
ontbiedt hij bij zich thuis een edelsmid,
bij wie hij, naar het voorbeeld van zijn ring,
twee andere bestelt; de man moet kosten
noch moeite sparen ze te laten lijken,
precies te laten lijken. Daarin slaagt
de edelsmid. Als hij de ringen brengt,
kan zelfs de vader niet de ring aanwijzen
die hij had meegegeven. Opgetogen
roept hij zijn zonen bij zich, een voor een,

geeft ieder een voor een zijn zegen – en
zijn ring, – en sterft. – Je luistert toch wel, sultan?

Saladin (*heeft zich getroffen van hem afgewend*)
Ik luister, ja, ik luister! – Maak het maar
vlug af, je sprookje. – Dus?

Nathan Het is al af.
Want wat nog volgt, dat spreekt vanzelf. – De vader
is nog niet dood, of daar komt ieder met
zijn ring en wil de heer des huizes zijn.
Ze onderzoeken, twisten, klagen aan.
Vergeefs; want voor de ware ring was geen
bewijs; – (*na een pauze, waarin hij wacht op de reactie van de sultan*)
zoals er nu bij ons haast geen
bewijs is voor – het ware geloof.

Saladin Wat nu?
Is dat het antwoord op mijn vraag? ...

Nathan Neem mij
niet kwalijk dat ik me er niet aan waag
de ringen van elkaar te onderscheiden
wanneer de vader die juist maken liet
opdat men ze niet onderscheiden kon.

Saladin
De ringen! – Speel geen spelletje! – Ik dacht
dat de religies die ik heb genoemd
wel degelijk te onderscheiden zijn.
Tot op de kleding; tot op spijs en drank!

Nathan
Maar niet ten aanzien van hun grondslag. – Zijn
niet alle op geschiedenis gegrond?
Geschreven bronnen of traditie? – En
geschiedenis kan toch alleen in geloof,
op goed vertrouwen worden aangenomen? –
Van wie trekt men het geloof, de goede trouw,
het minst in twijfel? Toch dat van de zijnen?
Van hen wier vlees en bloed wij zijn? Van hen
die ons van kindsbeen af bewijzen van
hun liefde gaven? Die ons nooit bedrogen,
behalve als dat voor ons bestwil was? –
Kan ik mijn vaderen ooit minder geloven
dan jij de jouwe? Omgekeerd net zo. –
Kan ik van jou verlangen dat jij jouw
voorouders ontrouw wordt om die van mij
niet af te vallen? Omgekeerd net zo.
Hetzelfde geldt voor christenen. Nietwaar? –

Saladin

(Zo waar God leeft! Hij heeft gelijk. Ik sta perplex.)

Nathan Om terug te komen op de ringen. Zoals gezegd: de zoons beschuldigden elkaar; en voor de rechter bezwoer ieder dat hij zijn ring rechtstreeks uit handen van zijn vader had. – En dat was waar! – Die hem allang daarvoor beloofd had dat hij ooit het voorrecht van de ring genieten zou. – Dat was niet minder waar! – De vader, zo verklaarde ieder, kon onmogelijk hem bedrogen hebben; eerder dan zoiets van hem te denken, van zo'n goede vader, zou hij zijn broers betichten van vals spel, hoe graag hij anders ook bereid was slechts het beste van zijn broers te denken; en, zei ieder, de verraders zou hij nog wel achterhalen en zich op hen wreken.

Saladin

Ja en, de rechter? – Ik ben heel benieuwd wat jij de rechter nu laat zeggen. Spreek!

Nathan

De rechter zei: Haal nu op stel en sprong je vader of verlaat mijn rechterstoel! Denk je dat ik er ben om raadsels op te lossen? Of gaan jullie door totdat de echte ring zijn mond eens opendoet? – Maar wacht! Hoor ik niet dat de echte ring de wonderkracht bezit geliefd te maken, bij God en mensen aangenaam? Dat moet de doorslag geven! Valse ringen zullen dat toch niet kunnen! – Welnu: wie is het geliefdste bij twee van jullie? – Toe, zeg op! Geen antwoord? Werkt de kracht alleen naar binnen? En niet naar buiten? Ieder heeft zichzelf het meeste lief? – O, alle drie zijn jullie bedriegers en bedrogen! Jullie ringen zijn geen van drieën echt. De echte zal zijn kwijtgeraakt. Om dat verlies geheim te houden, goed te maken, liet de vader drie nieuwe ringen maken.

Saladin

Prachtig! Prachtig!

Nathan

En dus, zo ging de rechter voort, geef ik geen oordeel maar een raad. En als je die

niet wilt: ga dan! – Mijn raad is deze: neem de zaak precies zoals ze is. Als ieder zijn ring uit handen van zijn vader kreeg, laat ieder dan gerust de zijne voor de echte houden. – Jullie vader wilde misschien niet langer dat die ene ring zijn huis tiranniseerde. – Zeker is: hij hield van jullie, hield van alle drie ook evenveel: hij wilde niet ten koste van twee er één bevoordelen. – Komaan! Volg dus je vader in zijn onvervalste, van vooroordelen vrije liefde na! Laat ieder om het hardst proberen uit zijn ring de kracht te halen die de steen bevat. En ondersteun die kracht dan met zachtmoedigheid, oprechte verdraagzaamheid, met goeddoen, met het innigste vertrouwen op God. Als dan de kracht der stenen zich bij jullie kindskindskinderen zal uiten, daag ik hen over duizend duizend jaar opnieuw voor deze rechterstoel. Dan zal een wijzer man dan ik mijn stoel bezetten; en hij zal spreken. Ga nu! – Dat zei de bescheiden rechter.

Saladin God, God!

Nathan Saladin,
als jij je echt geroepen voelt die wijzere
beloofde man te zijn: ...

Saladin (stormt op hem toe en grijpt zijn hand vast, die hij tot het einde toe vasthoudt)
Ik, stof? Ik, niets?
O, God!

Nathan
Wat scheelt er, sultan?

Saladin Nathan, beste Nathan! –
De duizend duizend jaren van jouw rechter
zijn nog niet om. – Zijn rechterstoel is niet
de mijne. – Ga nu! – Ga! – Maar wees mijn vriend.

Quelle:

Gotthold Ephraim Lessing, *Nathan de Wijze*. Uit het Duits vertaald, geannoteerd en ingeleid door Jaap van Vredendaal. Uitgeverij Boom, Amsterdam 2013, S. 121-126.



Herausgegeben von der Lessing-Akademie
nach einer Idee von Frau E. Niemann (Wolfenbüttel),
unterstützt durch eine großzügige private Spende.



Lessing-Akademie
Schlossplatz 2 · 38304 Wolfenbüttel
Tel.: (05331) 808-227 · Fax: (05331) 808-248
E-mail: lessingakademie@hab.de · www.lessing-akademie.de